

تفاوتهای مهم برخی خواص تخته گچ مسلح با دو نوع الیاف طبیعی (باگاس و چوب)

Important Differences in Some Properties of Gypsumboard Reinforced with Two Types of Natural Fibers
(Bagasse and Wood)

محمد پورجوزی *^۱، قبیر ابراهیمی^۲

۱- آذربایجان، شهرک ولی‌نصر جوکا، بردس ۳ دانشکده فنی دانشگاه تهران (صنایع سلولوزی)، صندوق پستی ۴۳۸۴۱/۱۱۹

۲- کرج، دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران، صندوق پستی ۳۱۵۸۵/۴۳۱۴

دریافت: ۸۱/۸/۲۱، پذیرش: ۸۱/۸/۳۰

چکیده

الیاف لیگنر سلولوزی (مثل چوب) برای بهبود مقاومت خمشی و جلوگیری از شکست ناشی از تردی تخته گچها بکار می‌روند. کامپوزیت حاصل به تخته فیبر گچی موسوم است. دو نوع الیاف، باگاس و چوب حاصل از کارخانه تخته فیبر در بنج درصد وزنی مقاومت (۱۰، ۱۵، ۲۰ و ۳۰) نسبت به گچ برای تولید نمونه‌های تخته فیبر گچی مورد استفاده قرار گرفتند. از گچ ساختمانی با درصد بیشتری از بتا همی هیدرات استفاده شد. فرایند ساخت از نوع نیمه خشک بود و نسبت وزنی آب به گچ ۴/۴ در نظر گرفته شد. فرایند اختلاط دو مرحله‌ای شامل اختلاط خشک الیاف با گچ که منجر به یک مخلوط همگن شد و در مرحله بعدی افزایش مداوم آب به مخلوط اولیه بود. سپس، مخلوط قالب بندی و متراکم شد تا آبدار شدن گچ شروع شود و در نهایت نمونه‌ها خشک شدند (دارای رطوبت ۱ تا ۲ درصد). برای اندازه گیری خواص تخته‌ها، آزمایش‌های مکانیکی شامل خمش ایستاد، جیسیند گنی داخلی، فشار موازی سطح الیاف بر طبق استاندارد ASTM D 1۰۳۷-۸۲ و نیز آزمایش‌های فیزیکی شامل جذب آب و نورم در ۲ و ۲۶ ساعت اندازه گیری شد. تخته‌های ساخته شده از الیاف چوب نسبت به تخته‌های ساخته شده از باگاس از نظر خواص مکانیکی در مقطع باقیتی بودند، ولی بین دو نوع الیاف باگاس و چوب در خواص فیزیکی تفاوت معنی داری مشاهده نشد. همچنین، در بین درصدهای وزنی مختلف الیاف به گچ در هر دو نوع نفاوت خاصی دیده نشد، ولی در ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس بهترین خواص فیزیکی و مکانیکی حاصل شد.

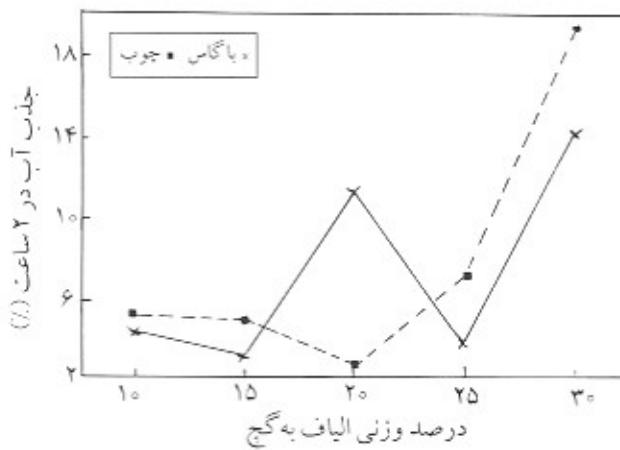
واژه‌های کلیدی: تخته فیبر گچی، کامپوزیت، پیوند دهنده معدنی، الیاف طبیعی، باگاس

Key Words: gypsum fiberboard, composite, inorganic binder, natural fibers, bagasse

مقدمه
سیمان و گچ انجام شده است. دو بخش اصلی این کامپوزیتها، یعنی ذرات چوب و پیوند دهنده‌های معدنی به دلیل ماهیت خاص خود، خواص ویژه‌ای را در محصول نهایی ایجاد می‌کنند. هدف از

در دهه اخیر تلاشهای فراوانی در سراسر دنیا برای ساخت کامپوزیت از ذرات چوب (الیاف یا خردک) با پیوند دهنده‌های معدنی مثل

* مسئول مکاتبات، پایان‌نگار: M-pourjouzi@yahoo.com

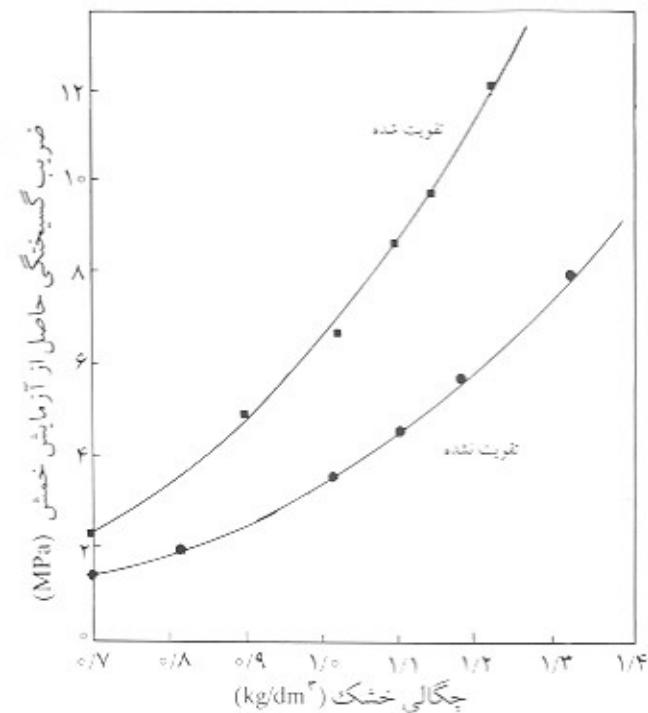
شکل ۲- تغییرات جذب آب پس از ۲ ساعت برای تخته های دارای الایاف
چوب و الایاف باگاس با درصد های وزنی مختلف الایاف به گچ

آمیختگی بستگی به نوع مواد تقویت کننده و همچنین به مقدار و پیوند آن با ماده پر کننده گچ دارد. طبق شکل ۱ تخته گچ تقویت شده مقاومت خمشی بیشتری در مقایسه با تخته تقویت نشده دارد [۳].

این تخته ها از مدت های قابل در جند کشش برای ساختمان سازی تولید شده اند. قدیمی ترین تکنولوژی ساخت تخته فیبر گچی در سوئیس طی سالهای ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۵ ابداع شده است، زمانی که به علت کمبود سیمان و آریست برووه شگران در بافتند که از گچ و الایاف چوب به ترتیب برای جایگزینی سیمان و آریست می توانند استفاده کنند. نحوه اختلاط دو بخش گچ و چوب با آب برای آبدار شدن گچ و نیز میزان مصرف آب از آن زمان تاکنون تغییرات زیادی پیدا کرده است تا محصولات با کیفیت بهتر و فرایندهای با مصرف انرژی کمتر و غیر آلوده کننده ساخته شوند [۴].

در مقایسه با تخته های با پیوند دهنده های آلی، تخته فیبر و تخته خرده چوب گچی مقدار پیوند دهنده بیشتری لازم دارد (جدول ۱)، زیرا سطح مخصوص سیستمهای معدنی در حدود ۱۰۰۰ مرتبه

جدول ۱- موازنۀ مواد برای ساخت تخته خردۀ چوب و تخته فیبر.

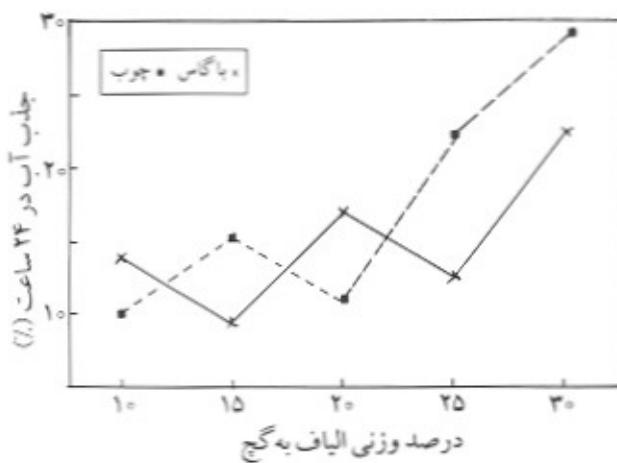

شکل ۱- ضریب گیختگی حاصل از آزمایش خمث برای گچ تقویت شده و تقویت نشده در برابر چگالی.

بکار گیری مواد چوبی کاهش چگالی، کاهش ترکها و ایجاد مواضع واکنش است و هدف از بکار گیری پیوند دهنده معدنی بهبود مقاومت در برابر اشتعال، کاهش خدمات زیست شناختی و بهبود هوازدگی (weathering) است. بطور خلاصه کامپوزیت حاصل از این دو بخش (مواد چوبی و پیوند دهنده های معدنی) دارای مقاومت در برابر گرمای زیاد است و سبکتر از موادی است که فقط از پیوند دهنده های معدنی تشکیل یافته اند [۱].

گچ به دلیل ارزان بودن و نیز تولید فراوان حتی به عنوان محصول فرعی سایر صنایع و از طرف دیگر، به علت داشتن زمان آبدار شدن کوتاه شر (در حدود ۳۰ دقیقه) و نداشتن تاثیرات جنبی بر ذرات چوبی در مقایسه با سیمان در ساخت محصولات کامپوزیت چوب و گچ مورد توجه فراوان قرار گرفته است. با استفاده از الایاف چوب و گچ به عنوان پیوند دهنده و به کمک فرایندهای مخصوص، اوراق یا تخته هایی ساخته می شوند که تحت عنوان تخته گچ تقویت شده با الایاف یا تخته فیبر گچی (gypsum fiberboard) نامیده می شوند. توزیع یکنواخت الایاف در این تخته ها موجب تقویت آنها می شود [۲].

محصول نهایی بعد از آبدار شدن گچ شکننده است و مقاومت کمی در مقابل نتش واردۀ دارد، از این دو الایاف آلی (مثل چوب، باگاس یا کاه...) برای بهبود مقاومت و کاهش شکننده گی و تقویت خمث از جمله مدول کشانی و ضریب گیختگی

شکل ۳- تغییرات جذب آب پس از ۲۴ ساعت برای تخته های دارای الایاف چوب و الایاف باگاس با درصد های وزنی مختلف الایاف به گچ.

استفاده شد. در اثر افزودن ۵٪ درصد سریش نسبت به وزن گچ، تغییرات زمان گیرایی گچ طبق جدول ۲ خواهد بود. در این پژوهش، از الایاف مورد استفاده در کارخانه تولید تخته فیبر (حسن رود گیلان) به روش تراز گونه انگلی (parotia persica) با طول متوسط الایاف ۱۲۵۰ میکرون استفاده شد. الایاف بعد از حمل به آزمایشگاه خشک شدند (دارای رطوبت ۸ تا ۱۰ درصد). سپس با الک با مش ۸ جداسازی انجام شد و الایاف بهم چسیده از یکدیگر جدا شدند. الایاف باگاس از نوع (Sugar Cane-Sacharum Officinarum) نیز که از خرد کردن ساقه باگاس بدست آمده و قبل از تولید شکر مغز زدایی شده بود با طول متوسط الایاف ۱۲۰۰-۱۲۵۰ میکرون برای مقایسه با الایاف تخته فیبر مورد استفاده قرار گرفت.

دستگاهها

در این پژوهش، آزمایش های مکانیکی با دستگاه instron مدل ۴۴۶۵ و آزمایش های فیزیکی نیز در آزمایشگاه توسط کولیس و ترازو های آزمایشگاهی انجام گرفت.

روشهای

از الایاف چوب و باگاس نسبت به گچ در پنج درصد وزنی ۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵، ۳۰ (جمعاً ۱۰ ترکیب) استفاده شد. با توجه به اینکه با هر ترکیب ۶ تخته برای تکرار آزمایش ساخته شد، جملاً حدود ۶۰ عدد تخته بدست آمد. تخته های نهایی دارای ابعاد $4 \times 20 \times 20$ سانتی متر باضخامت اسی (۱۲/۷ میلی متر، ۰/۵ اینچ) و چگالی اسی ۱/۱ بودند. فرایند مورد استفاده در ساخت تخته ها فرایند نیمه خشک (تبت وزنی آب به گچ ۰/۴) بود و فرایند ترکه در ساخت تخته گچهای

جدول ۲- تاثیر افزودن ۵٪ درصد سریش نسبت به وزن گچ در زمان گیرایی گچ [۵].

زمان گیرایی گچ (دقیقه)		تاثیر افزودن سریش
پایان گیرایی	شروع گیرایی	
۱۰	۴	بدون سریش
۳۰	۲۰	با سریش

کوچکتر از روزنهای مصنوعی کلوییدی است. از طرف دیگر، پیوند ماده تقویت کننده و ماده پر کننده گچ بر اساس اثر متقابل مکانیکی است، در صورتی که پیوندهای شیمیایی ویژگی کامپوزیت بر اساس رزین و مواد تقویت کننده است. در نتیجه، فیبر و تخته خرد چوب و گچی به علت چگالی زیادتر گچ، سنگینتر از تخته خرد چوب و تخته فیبر معمولی است [۲].

تخته گچهای تقویت شده با الایاف یا خرد چوب صرفنظر از نوع ساخت بطور موقوفیت آمیزی برای کاربردهای نهایی درون ساختمان مفیدند. برخی از خواص مفید این نوع تخته ها عبارتند از [۱]:

۱- فقدان آثار جنی فیزیولوژیک،

۲- مقاومت در برابر اشتعال،

۳- عامل تنظیم کننده برای آب و هوای محیط اتاق،

۴- تغییر ابعاد خیلی کم،

۵- هزینه های کم (تولید و مصرف).

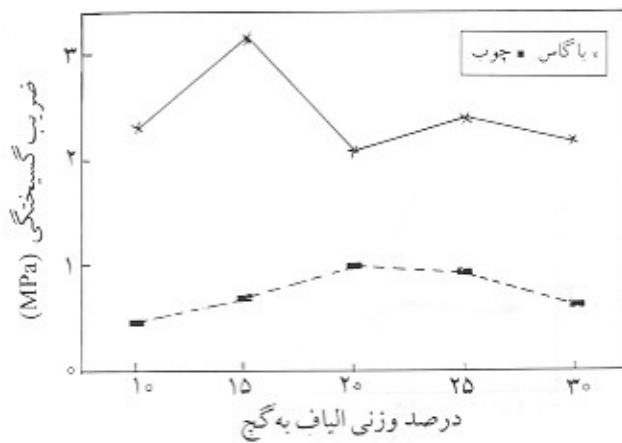
یک نکته مهم در مورد تخته گچهای تقویت شده با مواد لیگنر سلولوزی این است که آنها بر خلاف تخته سیمان قلبایی نیستند و بنابراین نیاز به چسبهای گران و مقاوم در برابر قلیا یا انود کردن سطحی ندارند. با استفاده از تخته گچهای تقویت شده با مواد لیگنر سلولوزی انواع سیستم های سطح مثل (روکش چوب، کاغذ تئینی و ورقه ای نازک پلاستیکی) ایجاد می شود و کیفیت پیوند رضایت بخشی با جسبهای تجاری موجود بدست می آید [۲].

تجربی

مواد گچ مورد استفاده در تمام آزمایشها گچ ساختمانی سمنان بود که حجم بیشتری از آن را بنا همی هیدرات شکل می دهد. ابتدا، ذرات درشت گچ با الک با مش ۸ جداسازی و ذرات ریز برای ساخت نمونه آماده شد. از آنجا که عموماً گچهای گچهای ایران نسبتاً سریع است، در این پژوهش از سریش به عنوان تأخیر انداز گیرایی گچ

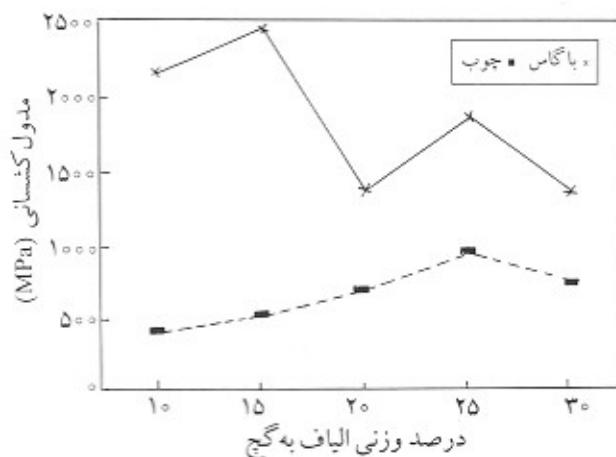
جدول ۳- وزیرگاهای فیزیکی و مکانیکی تمحثه‌های کامپوزیت الیاف - گچ با دو نوع الیاف و پنج درصد وزنی الیاف به گچ.

عوامل متغیر تمحثه‌های کامپوزیت									
درصد های مختلف وزنی الیاف تمحثه فیبر نسبت به گچ									
درصد های مختلف وزنی الیاف با گامس نسبت به گچ									
ویژگی‌های اندازه گیری شده									
۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰
۱۳/۷۷	۱۱/۱۵	۱۰/۳	۹/۲	۸/۰	۷/۴	۶/۳	۵/۲	۴/۱	۳/۰
۲۲/۳۲	۱۲/۴۷	۱۱/۹۹	۱۰/۹۳	۹/۷	۸/۸۸	۷/۲۲	۶/۱۰	۵/۰۵	۴/۰۱
۷۷/۶	۷/۱	۶/۰۷	۵/۲۷	۴/۳۲	۳/۷	۲/۷	۱/۷	۰/۶	۰/۵
۱۱/۹	۱/۱۶	۰/۱۰	۰/۹۰	۰/۸۰	۰/۷۰	۰/۵۰	۰/۴۰	۰/۳۰	۰/۲۰
۱۱/۷	۱/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰
۱۳/۲۲	۱/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۷۷/۳	۷/۱۷	۶/۰۷	۵/۰۶	۴/۰۵	۳/۰۴	۲/۰۳	۱/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰
۱۱/۱	۱/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰
۱۳/۲۳	۱/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۷۷/۲	۷/۰۷	۶/۰۷	۵/۰۶	۴/۰۵	۳/۰۴	۲/۰۳	۱/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰
۱۱/۰	۱/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰
۱۳/۳۷	۱/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

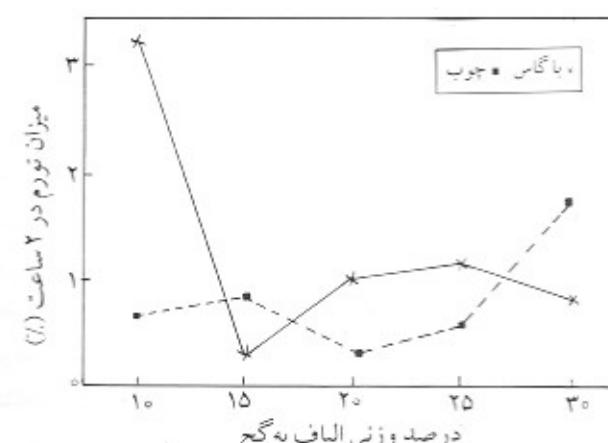

شکل ۶- تغییرات ضریب گشختگی تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ.

نمی تواند یکنواخت باشد. کیکهای با الیاف بیشتر برای متراکم شدن و رسیدن به چگالی مود نظر به فشار بیشتری نیاز دارند تا گچ قادر به مهار افزایش ضخامت تخته باشد. مدت زمان پرس ۱۵ دقیقه در نظر گرفته شد، بعد از پرس، تخته ها به مدت ۳۰ دقیقه برای انعقاد کامل در هوای آزاد نگهداری شدند. چون تخته ها بعد از تکمیل انعقاد دارای رطوبت بین ۱۶ تا ۲۰ درصد بودند، بنابراین برای رسیدن به مقاومت مطلوب دوباره خشک شدند. برای این کار تخته ها در محلی با دمای ۷۰ تا ۸۰ درجه سانتی گراد و تهویه دانسی خشک شدند. خشک کردن تخته ها تا رطوبت یک تا دو درصد ادامه یافت و فقط آب موجود در بلورهای گچ باقی ماند. خشک کردن بیشتر باعث کاهش مقاومت تخته ها می شود. بعد از خشک کردن، نمونه ها برای آزمایش های فیزیکی (جذب آب و تورم در ۲ و ۲۴ ساعت) و آزمایش های مکانیکی (خمش ایستا، چبندگی داخلی و فشار موازی

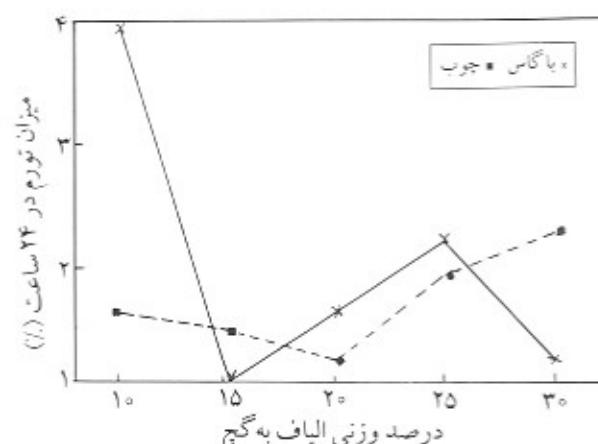

شکل ۷- تغییرات مدول کشسانی تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ.

شکل ۴- تغییرات تورم پس از ۲ ساعت برای تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ.

معمولی بکار می رود مورد استفاده قرار نگرفت (اشاره می شود که در فرایند نیمه خشک در حدود ۳۰ درصد از انرژی لازم برای خشک کردن تخته ها در مقایسه با فرایند تر صرفه جویی می شود). ابتدا، مقادیر دقیقی از الیاف خشک و گچ خشک و مقدار ۰/۵ درصد سریش به عنوان تأخیر دهنده توزین و به صورت خشک به کمک یک همزن با دور گردش قوی کاملا با هم مخلوط شدند و سپس، مقدار آب لازم به صورت ذرات در حین هم زدن روی مخلوط خشک پاشیده شد. بدین ترتیب، مخلوط یکنواخت و همگن الیاف و گچ مخلوط بدست آمد. سپس، این مخلوط همگن در قالب فلزی به ابعاد ۴۰×۲۰ سانتی متر بدقت ریخته شد تا تغییرات ضخامت در تخته نهایی انفاق نیفتند. سپس، کیک زیر پرس سرد با فشار حدود ۲۰±۲ کیلو گرم بر سانتی متر مربع قرار گرفت. با توجه به اینکه درصد الیاف به گچ مورد مصرف متفاوت است فشار وارد بر کیک

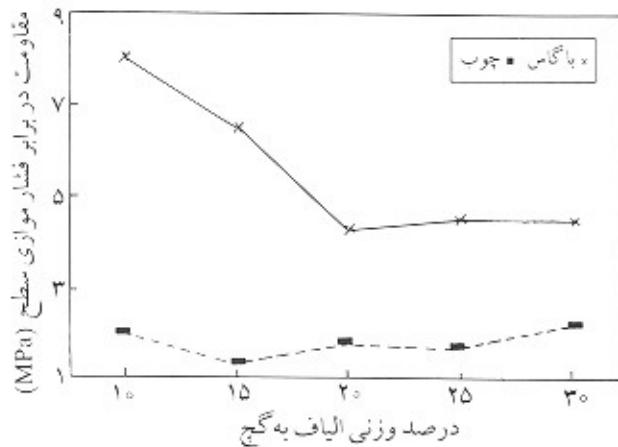
شکل ۵- تغییرات تورم پس از ۲۴ ساعت برای تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ.

معنی داری مشاهده نشد، اما در ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس و ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب کمترین مقدار تورم مشاهده شد (شکل ۵). در ضرب گسیختگی اختلاف معنی دار بین تخته های دارای دو نوع الیاف مشاهده شد و تخته های دارای الیاف باگاس بطور معنی داری ضرب گسیختگی بیشتری نسبت به تخته های دارای الیاف چوب داشتند، بین درصد های مختلف از هر نوع الیاف تفاوت معنی دار مشاهده نشد، ولی در ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس بیشترین مقادیر ضرب گسیختگی مشاهده شد (شکل ۶).

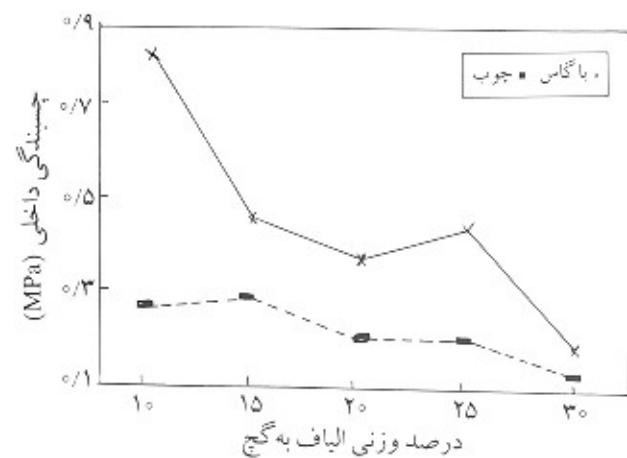
در مدول کشانی بین تخته های دارای دو نوع الیاف اختلاف معنی دار مشاهده شد و تخته های دارای الیاف باگاس بطور معنی داری مدول کشانی بیشتری در مقایسه با تخته های دارای الیاف چوب داشتند. بین درصد های مختلف هر نوع الیاف تفاوت معنی دار مشاهده نشد، ولی در ۲۵ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس بیشترین مقادیر مدول کشانی مشاهده شد (شکل ۷).

در چسبندگی داخلی اختلاف معنی دار بین تخته های دارای دو نوع الیاف مشاهده شد و تخته های دارای الیاف باگاس چسبندگی داخلی بیشتری در مقایسه با تخته های دارای الیاف چوب داشتند. بین درصد های مختلف از هر نوع الیاف، تفاوت معنی دار در چسبندگی داخلی مشاهده نشد، اما در ۱۵ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۰ درصد وزنی الیاف باگاس بیشترین مقادیر چسبندگی داخلی مشاهده شد (شکل ۸).

در مورد مقاومت در برابر فشار موازی سطح، تفاوت معنی دار بین تخته های دارای دو نوع الیاف مشاهده شد و تخته های دارای الیاف باگاس مقاومت به فشار بیشتری در مقایسه با تخته های دارای

شکل ۹- تغییرات فشار موازی سطح تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ

شکل ۸- تغییرات چسبندگی داخلی تخته های دارای الیاف چوب و الیاف باگاس با درصد های وزنی متفاوت الیاف به گچ

سطح) بر طبق استاندارد ASTM D1037-۸۲ بریده شدند.

نتایج و بحث

جدول ۳ ویژگی های فیزیکی و مکانیکی تخته های کامپوزیتی الیاف - گچ با دو نوع الیاف چوب و باگاس در پنج درصد وزنی نسبت به گچ را نشان می دهد. داده های حاصل از اندازه گیری ویژگی های فیزیکی و مکانیکی تجزیه و تحلیل آماری شد و در سطح اطمینان آماری (statistical confidence) ۵ درصد مشاهدات زیر حاصل شد:

در جذب آب پس از ۲ ساعت غوطه وری، اختلاف معنی دار بین تخته های دارای دو نوع الیاف چوب و باگاس و پنج درصد وزنی الیاف به گچ مشاهده نشد، اما در ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس کمترین مقدار جذب آب مشاهده شد (شکل ۲).

در جذب آب پس از ۲۴ ساعت غوطه وری نیز بین تخته های دارای دو نوع الیاف و ۵ درصد وزنی الیاف به گچ تفاوت معنی دار مشاهده نشد، اما در ۱۰ و ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس کمترین مقدار جذب آب مشاهده شد (شکل ۳).

در تورم پس از ۲ ساعت غوطه وری در آب بین تخته های دارای دو نوع الیاف و پنج درصد وزنی الیاف به گچ اختلاف معنی دار مشاهده نشد، اما در ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس و ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب کمترین مقدار تورم مشاهده شد (شکل ۴).

در تورم پس از ۲۴ ساعت غوطه وری در آب، بین تخته های دارای دو نوع الیاف و ۵ درصد وزنی الیاف به گچ اختلاف

تفاوت معنی‌دار مشهود بود و تخته‌های دارای الیاف باگاس بر تخته‌های دارای الیاف چوب برتری داشتند که علت آن سفتی الیاف باگاس و خواص سطحی و سایر خواص این الیاف در مقایسه با الیاف چوب مربوط است.

در ۲۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۵ درصد وزنی الیاف باگاس، مطلوب‌ترین خواص فیزیکی و بهترین خواص مکانیکی مشاهده شد، زیرا در درصد‌های وزنی الیاف به گچ باد شده پیوند دهنده گچ قابلیت پوشش کامل الیاف را داشته و پیوند مناسب‌تری بین الیاف و گچ ایجاد شده است و نقش تقویت کننده‌گی الیاف بیشتر مشهود است.

الیاف چوب داشتند. بین درصد‌های مختلف از هر نوع الیاف اختلاف معنی‌دار در مقامت در برابر فشار موازی سطح مشاهده نشد، ولی در ۳۰ درصد وزنی الیاف چوب و ۱۰ درصد وزنی الیاف باگاس بیشترین مقادیر مقاومت در برابر فشار مشاهده شد (شکل ۹).

نتیجه‌گیری

تخته‌های دارای دو نوع الیاف چوب و باگاس، در ویژگیهای فیزیکی تفاوت معنی‌داری نشان ندادند، اما در ویژگیهای مکانیکی

مراجع

1. Lipinsky E.S., "Potential Technologies for Effectively Bonding Wood with Inorganic Binders", In: Proceeding Fiber and Particleboards Bonded with Inorganic Binders. Moslemi A.A., (Ed). *Forest. Prod. Res. Soc*, Madison, Wis, 53– 58,1989.
2. Lempfer K., Hilbert .T. and Gunzerodt H., "Development of Gypsum – bonded Particleboard Manufacture in Europe", *Forest. Prod. J.*, 40, 6, 37-40, 1989.
3. Sattler H, and Lempfer K, "Gypsum-bonded Particleboards and Fiberboard". In Proceeding Fiber and Particleboards Bonded with Inorganic Binders, Moslemi A.A., (Ed). *Forest. prod. Res. soc.*, Madison, wis., 19-25,1989.
4. Kraemer E.F.and Lepfer K. H "Gypsum Fiber Board History and Outlook", In: Proceeding of the Second International Inorganic Bonded Wood and Fiber Composite Materials Conference, Moscow, U.S.A, Idaho, 77-84, october 1990.
5. جعفر پور فاطمه، "گچ"، انتشارات مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، چاپ هفتم، ۱۳۷۲